A'

TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'

ENGEDELMÉVEL.

Nro 24.

Kőlt Bétsben, Sz. Mihály Havának (Septembernek) 21-dik napján 1798-dik Esztendőbenn.

A' már máſzſzor is említett két Magyar Útazók' Tudósítása.

(Kőlt Triestből Sept. 12-dikénn.)

„ Laybach, Idria, Görtz, 's Udine Városainn, 's Tagliamento, és Piave vizeinn 's Trevisonn által, Sept. 6-dikánn érkeztünk Velentzébe, mely tsuda Várost látni, gyönyörűség; de benne sokáig lakni, unalmára lenne annak, a' ki az ártatlan terméſzet' változó örömiben ſzereti kedvét

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

tölteni. Nints ott mezö, liget, völgy, hegy, erdö. Nem hallani mást a' Hajósok' kurjongatásinál; nem látni mást, a' vízből kiemelkedö magas házak között a' kissebb nagyobb hajóknál. A' szunyogok majd ki szíjják éjjelenként az ember' vérét, a' meleg majd el olvasztja; 's nints friss ital az enyhülésre. Az élet drága. De bezzeg van bösége a' szép gyümöltsnek, a' mely azonban különös édessége miatt, hamar változást okoz az egésségben. — Velentzéből a' Brenta vizén Páduába hajóztunk. Nem lehet ennél gyönyörüségesebb útat gondolni. A' víznek mind a' két partján tsak nem egymást érik a' szebbnél szebb Kastélyok, mellyek a' Velentzei Nemeseknek, mezei múlatságokra szolgálnak. Tron nevü V. Nemessek épületе egygyik vólt a' leg-tsinosabbak közzül, de ennek tsak falai állnak fenn, mert a' Frantziák tüzet vetettek néki, az Ura ellen való gyülölségből. — Pisam' Kastéllya is ékes, de az Urának ki-költözésével, most üressen áll. — Páduában majd 10 ezernyi Ts. K. Katonaság vagyon. Itt vagynak Gróf Wallis, 's Mitrovszki Generálisok is. Szünetlen takarodik ezen vidékre a' Katonaság. Páduából Mestrébe mentünk, onnét Udinébe, 's Udinéból Trieszтbe, a' hol egy fogadóban vagyunk szállva Hg Pignatellivel, kit a' Nápolyi Udvar Londonba küld

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Követnek. Ennek egyik belső emberé beszéllette, hogy tegnap vett az Ura Kurírt Nápolyból, a' ki az Udvarától azon hírt hozta, hogy a' Frantzia Hajósseregnek meg-verettetése valóban igaz, csak a' környülállások különbözők el az első, már avúlni kezdett Tudósítástól. A' Követ azonnal indított egy Kurírt Bétsbe, a' hová maga is el indúl holnap; itt hagyván azon Fregátot, mely ötet idáig kísérte, 's a' mellyet ma mi is meg fogunk a' Kapitány' emberségéből látni. Halljuk, 24 ágyú, 300 Katona, 's ugyan annyi Hajós legény vagyon rajta. — Trieszt gyönyörű Város. Bizseg benne a' sok ember, 's a' számtalan árbotzfák a' temérdek hajókon egészsz erdőt formálnak. Kár, hogy az idő nem szolgál; szakadatlanúl esik, 's közben közben villámlik, dörög."

A' Kurír, kiről ezen Tudósításban vagyon emlékezet, valósággal el érkezett Bétsbe, 's mindjárt bé is töltötte az egészsz Várost az Ánglusok' győzedelmének hiteles híre: mindazáltal jónak ítéltetett megvárni a' Bétsi Udvari Újság' előadását ezen tárgyról, a' mely Újság, nyilvánn írtá már, hogy annak az egynehány napoktól fogvá el terjedt hírnek meg-erössítése, vóltaképpen el érkezett már Olasz-Országonn által; hogy t. i. Augustus' 8-dikánn, a' Ní-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

lus vizének ki-folyásánál, Nelson Ánglus Admirális, és azon Fr. Hajóssereg között, melly, Bonaparte Generális' Seregét Égyiptomba szállította, tüzes verekedés történt, melyben Nelson Admirális a' Fr. Hajóssereget igen kevés héjjánn, részszerént el fogta, részszerént öszsze-rontotta.

Már tegnap előtt egy Ánglus Kapitány is érkezett ide, Nelson Admirális Hajósseregéből, a' ki maga jelen vólt az ütközetbenn, 's viszi Londonba siettséggel, a' környülállásos Tudósítást. Annyit, mi is értettünk tőle, hogy a' L' Orient nevű nagy hajó, mellyen ült vala Bonaparte, egészszenn el égett. Nelsonnak semmi baja sints: ámbár mindenütt maga vólt jelen, mint buzgó Kórmányozó a' leg rettenetesebb tüzbenn.

Bonaparte Generálisról magáról a' Török Országi Tudósítások, más felől azt írják, hogy ő a' vezérlése alatt lévő földi Sereggel, meg-verte Július' utólsó napjaibann az Égyiptomi Fejedelmek' (Béghek vagy Bey-k) Seregét, 's Cairó (Kábira) felé nyomúlt elébb, mely roppant Városnak magas Várában lakik a' Török Tsászár' képét viselő Basa, úgymint a' mely Felségnek Főurasága alatt vagyon Égyiptom: ámbár tulajdonképpen 24 Bégek ál-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

tal igazgattatik, kiket úgy lehet nézni, mint saját Fejedelmeiket az Égyiptomiaknak, a' kik leg nagyobb részént ugyan Muhamedánusok; mindazáltal Koptita-Kereſztyének, Görögök, Pogányok, és Zsidók is vagynak közöttök.

Hogy Egyiptom' földjéről nem halt meg máig is ki egészszen az a' Hazai ſzeretet, melyről oly nevezetesek vóltak a' hajdani Lakosai ezenn áldott földnek: meg-tetſzik tsak az említett előadásból is: mert ámbár Bonaparténak híre, el hatott is az Egyiptomiakhoz, oda lett érkezése előtt: még se' féltek vele ſzembe-ſzállani, látván, hogy a' kedves hangú bíztatások mellett, magok meg-adását kívánja tőlök. A' dolgokba való bé-látásnak és józan ítéletnek is maradtak még nyomai oly sok Századok utánn is Egyiptombann, mely, első Hazája vala a' Tudományoknak és Mesterségeknek: mert ámbár a' hozzájok arabs nyelvenn intézett Frantzia Hirdetmény, melynek frantzia fordítását magunk is olvastuk: sok Síréni ígéreteket foglalt is magábann; az Egyiptomiak mindazáltal tsak azt felelték azokra rövidedenn: hogy tudva vagyon ő nállok: mikkel ketsegtettek a' Fr. ák más Nemzeteket; de tudva van az is, mint bántak vélek, a' barátság 's atyafiság neve alatt: az ő általok való boldogítta-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

tást tehát nem kívánhatják. Az újjabb Konstántzinápolyi Tudósítások szerént, mellyeket már a' Hamburgi Újság is közöl, Cairónál ismét meg-támadta Bonaparte az Égyiptomi Sereget: de ott sokat veszített. Nyóltz ezerre van téve az el húllott Embereinek száma.

(Hogy Égyiptom, elsö Hazája lett légyen a' Tudományoknak 's Mesterségeknek, tudják ezt mindenek, a' kik tsak középszerü esméretével bírnak is a' Históriáknak: de úgy itéljük, hogy még a' Históriákbann bövebbenn járatosok is örömmel fogják olvasni, ha itt egybe summáljuk, a' hajdani Égyiptomnak leg fôbb nevezetességeit. — A' földmívelés' nagy mestersége, ha nem éppen ott találódott is fel leg elöször: de ugyan tsak ott ment tökélletességre. Éppen ezt lehet mondani a' betegségek' orvoslásáról. Az Égvisgálásra szép alkalmatosság vólt Égyiptombann: mert az Ég, rendszerént fellegek nélkül szokott lenni. Ezen jó alkalmatosságot haszonra is fordították a' Lakosok, 's az Égitestekröl való tudománynak fundamentomit meg-vetették; az Égvisgálásnál fogva, ki találták továbbá az idönek napokra, hónapokra, 's esztendöre való fel osztását; az idöszámlálás által pedig reá mentek a' számvetés' mesterségére. Minthogy essö ritkánn szokott esni: földjeik' meg-áztatása végett, mindenfelé el ágaztatták a' Nílus vizét, oly Kanálisok által, mellyekböl el lehetett vízzel boríttatni a' földeket, 's egygyesíteni is lehetett általok a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Városokat egymással, valamint a' nagy tengert is a' veress tengerrel; 's ekképpen virágoztatni mind belől mind kívül a' Kereskedést, és óltalmazni is egyfzersmind Orfzágjokat, Ánglia' módjára, Favárakkal, az az hajókkal. A' midőn el borította a' Nílus a' földeket: el rontotta a' határokat is: újra fel kellett tehát oftani a' földeket, 's ezen oftások, fzülték a' Geométriát. — Hogy a' Városokbann kárt ne tegyen a' ki-áraftott víz: magassan kellett azokat építeni, a' mellyekből bátorságossann 's örömmel lehetne fzemlélni az özönvíz alatt termékenyedő földeket: és hogy tsak addig legyenek víz alatt a' földek, a' meddig fzükségesnek ítéltetett: e' végre, mesterséges tókat kellett kéfzíteni, a' mellyekbe magától le folyhassonn a' víz. Ez az oka, hogy ők a' Hidraulikára, 's Arkhitekturára egyformánn reá adták magokat, 's oly tsuda elómenetelek et is tettek azokbann.

Árkhitektúrájok' némely különös remekjeinek le-írását a' jövő postára halafztottuk. Most még tsak ezt jegyezzük meg: hogy nékik vólt első Bibliothékájok, mellyet, a' Lélek' orvosságai kintses házának neveztek: leg vefzedelmessebb lelki nyavalyának tartvánn igen okossann a' tudatlanságot. Isteni Könyvek gyanánt tartották Bibliothékájokbann, a' két Merkúriusok' Könyveit. Minden tudományok nagy betsületben vóltak nállok, 's a' mely Hazafiak, hafznos találmányokkal boldogították Hazájokat: méltó jutalmakat vettek.)

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Bét s.

Kappel a' neve, a' Londonba Kurírúl küldetett Ánglus Kapitánynak, a' ki mintegy 30 eſztendős Ember, 's Hadnagy vólt a' Nelson' hajójánn, hanem mindjárt az ütközet utánn Kapitánnyá nevezödött Nelson Admirálistól, mivel ö gyújtotta fel az' elsö Fr. hajót, 's egyéb nagy tetteinn kívül, a' Fr. Vice-Admirálist el fogta, a' kinek kardját viſzi is magával Londonba. Kappel Úr, mihelyt Bétsbe érkezett: azonnal bé mutattatott az Ánglus Követ által Tsáſzár Ö Felségének.

Három nap tartott a' verekedés, melyben az Ánglusok, 9 líneai hajót el nyertek, 3 at el égettek, ötöt pedig el süljeſztettek. Ez vólt a' sorsa a' Fregátoknak 's ſzállító-hajóknak is.

Az Ánglus hajók' veſztesége, mintegy ötſzáz emberre ment. Hajót egygyet se veſztettek.

Rómából oly értelmű Levelek érkeztek ide nagy Házakhoz: hogy ott Sept. 2 dik éjtſzakájánn ismét fel keltt a' Nép a' Fr. ák ellen: mert tsak nem látja bennek Jóltévöit.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

A' múltt Kedden délutánn adta jeles próbáit az itt őrizetenn lévő Gyalog Katonaság Ő Felsége előtt, Bataliononként, a' maga hadi gyakorlottságának. Egy Batalion t. i. a' másik utánn takarodott ki a' Kaſzárnyából, a' Josephstadt Külső-város, és a' Belső-város között lévő zöld térségre, a' hol sok Nézők vóltak: de még se' annyinn, mint mikor a' Lovasság remekelt.

Mureckből (Stájer Orſzágból) Sept. 10 dikénn: — „A' Jósef Fő-Hertzeg Magyar Lovas Regementje, mely ezen a' tállyon quártélyozik, két hetekig öſzſze vólt vonva, és hadi remeket mutatott, F. M. L. Ott és Generális Hertzeg Lichtenstein előtt, kik is a' N. Sereg' próbatételeivel tökélletes meg-elégedésseket nyilatkoztatván, azokat égig emelték. Sept. 9 dikénn, egy ſzép Karuſzſzelt (lovaglásbéli múlattságot) tartott a' Reg. béli Tiſzti-Kar, a' melynek nézésére igen sok Uraságok gyülekeztek öſzſze, 's a' mellyet egy ékes Bál fejezett bé.

A' F. Csáſzárné, Sept. 14-dik napján tizenkét új Tagokat méltóztatott fel venni a' Kereſztes Dámák' diſzes Rendjébe, kiknek ſzáma közzül való, Gróf Eſzterházyné ſzületett Gróf Csáky Aſzſzony is.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Török Birodalmi Tudósítás.

Aug. 31-dikénn írták Konstántzinápolyból, hogy már akkor 12 Orosz líneai hajók, számos apróbb hajókkal egyetemben, nem messze vóltak Konstántzinápolytól, 's csak jó szélre vártak, melynek segíttségével, a' Földközi (Mediterraneum) Tengerre szándékoztak menni a' fényes Porta' meg-egygyezéséből.

Nagy Britanniai Tudósítások.

Magok a' Dublini és Londoni Udvari Újságok, környülállásos előadásokbann, bizonyitják, 's ezek utánn a' Német Birodalmi minden Újságok is írják már most azt, a' mit egy Ánglus Hajós-Kapitány még Sept. 2-dikánn beszélle hitelessenn Német Országnak Cuxhaveni Kikötőhelyébe, hogy t. i. 3 Fr. Fregátok, mintegy ezer embert ki-tettek Irrlandiának Dél és Napnyúgot között való partjára, a' hol igen kevés Nagy-Britanniai Katonaság lévénn, mindjárt bé is ment a' Fr. Korpusotska Killala nevű Városotskába. De teljes reménységgel vólt a' Londoni Ministériom, hogy Irrlandiának Vice-Királlya Lord Cornvallis, a' milyen szerentsés vólt az Irrlandiai pártütésnek meg-fojtásábann,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

ſzint ollyan ſzerentsés leſzſz a' Fr. áknak meg-ſzégyenítésébenn is, kik ellen azonnál több ezerekből álló Katonaságot küldött. Már a' hajókról, mellyekről ki ſzállott a' Fr. Seregetske, oly hír is érkezett vala Londonba, hogy azokat el kapták az Ánglus hajók, mellyek feles ſzámmal járkalnak fel 's alá az Irrlandiai partok előtt.

Az említett Fr. Fregátoknak neveik: Medee, Concorde, és Française, mellyek a' Rocheforti Kikötőhelyből, mintegy 14 napokkal indúltak ki Aug. 22-dike előtt, a' midőn, Irrlandiának Killala Városához érkeztek, mely, 150 Ángliai mérttföldnyire esik a' Fővárostól Dublintól. A' róllok ki-ſzállott Fr. Korpusnak, Humbert nevü Generális a' Vezérje. Réz és papiros-pénzen kivül egyéb pénzt nem vitt magával ezen Korpus. Fegyverrel kínálta a' Lakosokat, kik eránt oly reménységgel vólt, hogy Követőit fogja bennek találni: de nem megy többre 300-nál az olyan Lakosoknak ſzáma, a' kik el fogadták a' fegyvert.

Már Bétsben vagynak a' Tudósítások, a' mellyek ſzerént, a' ſzárazra Irrlandiábann ki-ſzállott Frantziákat is foglyaikká tették az Ánglusok.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Helvétziai Tudósítások.

Az Araui (Helvétziai) Direktórium, nem Reynier; hanem Keller Ágoston Generálist nevezte Had-Ministerré, a' ki egyéb aránt szintúgy Helvétziai Hazafi mint Reynier, 's nevezetessenn Szolothurnból való, és szintúgy Fr. szolgálatbann vagyon, 's közelebb Bruggei Kommendáns volt.

Schwyz és Stanz Kántonoknak béketelenkedő Lakosai, vévénn Schauenburg Generális' Hirdetménnyét, négy Deputátusokat küldöttek kegyelem' kérés végett Arauba, hová Aug. 24-dikénn el érkezvénn a' Deputátusok, kértek is kegyelmet, a' Helvétziai Direktóriumtól, Schauenburg Generális' jelenlétébenn. Nyertek is oly feltétellel, hogy az új Konstitútzióhoz szabják magokat, és hogy Aug. 27-dik napjáig, Lucernbe szállíttsák, a' zenebonának megnevezett fő indítóit: de a' Tigurumi (Zürchi) Tudósítások szerént, mellyek, Sept. 2-dikánn költek, mind az ideig se' telyesítődött a' Schwyziek és Stanziak által, az említett feltétel: sőt két más Kántonok, úgymint Appenzell és Toggenburg se'ak artak meg-esküdni az új Konstitútzióra.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Olasz - Országi Tudósítások.

A' Velentzei Újságból: Az egéſzségre ügyelő Kommiſzſzió oly rendelést adott ki, hogy a' leg meſzſzebb való partokra kell ki ſzállítani a' Városból, a' hal-piatzokat 's a' nehéz ſzagú műhelyeket. — A' miólta Velentze, Tsáſzár Ő Felsége' birtokábann vagyon: eleinten 40; mostanság pedig 60 ezer aranyat vernek hónaponként, a' Pénzverőjébenn, (az úgy nevezett Zeccábann.)

Frantzia-Országi Tudósítás.

A' Spanyol Udvarnál Frantzia Követséget viselt Perrochel Polgár, a' Helvétziai Respublikához rendeltetett Követnek; ennek helyébe pedig új Mádriti Fr. Követnek Freville Polgár.

A' Nápolyi Udvarhoz, különös Követségbe küldödött Mangourit Polgár.

A' Fr. Direktórium, minden módonn igyekezne már most el kerülni az Amérikai Respublikával való hadakozást: 's ily czélból Aug. 16-dikánn parantsolatot adott ki, hogy minden Amérikai hajók, a' mel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

lyek le vóltak tartóztatva a' Fr. Kikötő helyekbenn, szabadon botsátódjanak. Ezen parantsolatnak elöljáró részébenn, az Amérikai Fr. hajók' le-tartóztatásának okául, az Amérikai Elöljárók ellenséges magok nyilatkoztatását teszi a' Fr. Direktórium; 's említi egyszersmind, hogy az Amérikai Nép' szabadságát, óltalmazta a' Frantzia Nemzet.

Német Birodalmi Tudósítások.

A' Rastadti Fr. Követekhez, Sept. 3-dikánn egy Irást küldött Tsászár Ő Felsége Ministere Gróf Metternich, a' maga neve alatt, mely Irásbann jelenti, hogy Ehrenbreitstein Várának oly feltételek alatt való le-rontatásába, meg-egygyez Tsászár Ő Felsége is, mint a' milyen feltételekkel állott vólt reá arra a' Német Deputátzió, a' maga 21-dik és 31-dik Augustusi válaszszaibann, de a' mellyekből azért hagyta ki Ő (Gróf Metternich) az Ehrenbreitsteinről szólló Tzikkelyt, mivel Tsászár Ő Felségét, különössen meg-kellett nékie elébb kérdeni az eránt. Nyilvánn ki-tette a' Gróf ezenn Irásábann azt is, hogy Ehrenbreitstein' le-rontatásától nem kell a' feltételeket (hogy t. i. Kaszszel

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

Kéhl és St. Pétersau is le-rontódjék, 's a' Fr. áktól egészszen el hagyattassék) külön szakaszstani, mint tselekedett t. i. a' Fr. Követség, mely a' maga 1-sö Septemberi feleletében úgy fejezte magát, Ehrenbreitsteinra nézve, hogy annak le-rontatásába minden feltétel nélkül lett meg-egygyezését a' Német Deputátziónak el fogadja.

Magyar-Országh.

T. Cons. Átzél Úr' helyébe, Országh Bírói Ítélö-Mesterré lett T. Cons. Mikoss László Úr; ezenn Ur' helyébe pedig, Personálisi Itélö-Mesterré T. Consiliárius Szilasy József Úr.

Erdély Országh.

A' mely sáskaság egynehány Hónapoktól fogva kereng Oláh-Országbann: Erdély' széleihez is közelgetett, sőt egynehány fótok belölle, Szeben vídékénn is mutogatták magokat: de mindjárt tetettek erányos készületek, ezenn váratlan kártékony Vendégeknek ki-írtására, 's a' többeknek viszsza-tartóztatására.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436

A' Kolosvári égés előtt, Szászvárosbann is volt Aug. 23-dikánn egy nagy tűz, mely által, kevés idő alatt, 50-nél több házak lettek lángok' prédájává.

Károly Fő-Hertzeg, az Ausztriai Tartományokbann, személy szerént el járja a' hadi gyakorlásokbann foglalatoskodó táborokat. Sept. 2 dikánn Lintznél volt: Sept. 12-dikénn pedig Schardingonn által folytatta útját.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 728.436